

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«__» _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

на тему: **«Облік, аналіз та контроль руху товарів в роздрібній торгівлі
(на прикладі оптичного магазину «PINK GLASSES»)»**

Виконавець

студент ФМОІТ

4 курсу 1 групи

Ізмайловський Девід Михайлович

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Чернишова Людмила Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах економічного розвитку особливої значущості набуває питання ефективного управління товарними запасами в роздрібній торгівлі. Це зумовлено необхідністю забезпечення безперебійного постачання товарів, оптимізації витрат, зниження ризиків втрат та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Особливо актуальним це питання стає для спеціалізованих роздрібних магазинів, таких як оптичні магазини, де правильний облік і контроль руху товарів є критично важливими для забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів і підтримки належного асортименту.

Проблемам обліку, контролю та аналізу виробничих запасів, а також ефективності їх використання приділено значну увагу відомих вчених. Серед них слід відзначити таких науковців, як Балабась І. В., Бержанір І. А., Близнюк О. В., Бутинець Ф. Ф., Бондаренко Н. М., Гадзевич О. І., Гибало Ю. В., Гудзенко Н. М., Дмитренко А. В., Завгородній В. П., Коваль Н. І., Пушкар М. С., Рубан Л. О., Шпательковська Т. А., Яресько А. М., Яковенко Т. І. та інших. Їхні праці надають необхідну теоретичну і методологічну основу для дослідження даної теми, сприяючи розвитку наукових підходів до вирішення питань, пов'язаних з обліком і контролем товарно-матеріальних цінностей на підприємствах різних галузей економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних положень, діючої практики системи обліку, аналізу та контролю руху товарів на торговельних підприємствах й розробка пропозицій щодо їх удосконалення.

Відповідно до мети, у роботі поставлені та підлягають вирішенню наступні завдання:

- вивчити галузеву специфіку та її вплив на організацію бухгалтерського обліку торговельних підприємств;
- розкрити нормативну регламентацію діяльності торговельних підприємств;
- дослідити документальне забезпечення операцій на підприємствах роздрібною торгівлі;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику оптичного магазину «PINK GLASSES»;
- розглянути особливості обліку товарних операцій на досліджуваному підприємстві;
- проаналізувати ефективність господарювання на оптичному магазині «PINK GLASSES»;
- встановити напрямки удосконалення діючої системи обліку та контролю товарних операцій на досліджуваному підприємстві роздрібною торгівлі.

Об'єкт дослідження – процес формування інформаційного забезпечення системи обліку, аналізу та контролю руху товарів на підприємствах роздрібною торгівлі.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних положень та прикладних аспектів обліку, аналізу та внутрішнього контролю операцій з руху товарів в оптичному магазині «PINK GLASSES».

Методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей у цій роботі було застосовано діалектичний метод пізнання та системний підхід до аналізу економічних явищ і процесів. Це дозволило здійснити комплексне дослідження проблеми обліку та контролю товарно-матеріальних цінностей на підприємстві. У ході дослідження використовувалися наступні загальнонаукові методи: спостереження, абстракція, індукція та дедукція, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, узагальнення – для виявлення проблемних аспектів ведення обліку та контролю руху товарів на досліджуваному підприємстві. Крім того, були застосовані методи економічного та стратегічного аналізу, а саме, вертикальний та горизонтальний аналіз, аналіз коефіцієнтів та факторний аналіз – для виявлення тенденцій у зміні ключових критеріїв життєздатності досліджуваного підприємства; побудовано карту стратегічних груп та багатокутник конкурентоспроможності – для виявлення конкурентних переваг досліджуваного підприємства у ринковому сегменті продажів оптичної продукції та аксесуарів для неї; визначено напрями удосконалення управління асортиментом реалізовуваних товарів в оптичному магазині за допомогою побудови матриці Бостонської консультативної групи; застосовано прийоми порівняння та узагальнення для формулювання рекомендацій, впровадження яких у практику господарювання дозволить поліпшити якість діючої системи обліку, аналізу та контролю за станом на рухом товарів на досліджуваному підприємстві.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти України, національні стандарти обліку та галузеві рекомендації щодо відображення особливостей обліку та контролю руху запасів на підприємствах роздрібною торгівлі; матеріали науково-практичних конференцій; професійних періодичних видань; монографії та фахові видання й дані мережі інтернет. Практична інформація для дослідження була отримана з установчих документів, первинних документів та облікових реєстрів та управлінських даних оптичного магазину «PINK GLASSES». Використання зазначеної інформації забезпечило обґрунтованість проведених досліджень.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 114 сторінок. Основний зміст викладено на 107 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 12 рисунків.

Публікації результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано тези доповіді на студентській конференції ФМОІТ в Одеському національному економічному університеті на тему: «Методичне забезпечення внутрішнього контролю товарних операцій», яка проходила 10-11 квітня 2024 року.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «*Теоретичні засади формування інформації з обліку та контролю товарів*» автором досліджено організаційні основи та поняття торговельної діяльності; розглянуто визначення, класифікацію та методи

оцінки товарів; досліджено проблемні питання обліку та контролю товарів в сучасних умовах.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «*Організація обліку операцій з товарами в оптичному магазині «PINK GLASSES»*» наведена організаційно-економічна характеристика оптичного магазину «PINK GLASSES»; досліджено особливості обліку руху товарних запасів на досліджуваному підприємстві; встановлено недоліки та основні напрямки вдосконалення обліку руху товарів. Зокрема, було встановлено, що деякі первинні документи (особливо ті, які ведуться у автоматизованій системі обліку BAS. Малий Бізнес та Excel) не роздруковуються, а просто зберігаються у пам'яті операційної системи ПК, а отже, тому не мають статусу оригіналу і не можуть бути юридичною підставою для обліку. Підприємство повинно привести у належну форму такі первинні документи, роздрукувавши їх відповідно до вимог законодавства. Зокрема, документи внутрішнього обліку у Excel, а також накладні на внутрішнє переміщення між складами за типовою формою № М-11.

Дослідження показало, що підприємство не зазначає ціни на деяких товарних одиницях на вітрині, що порушує вимоги законів «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій» та «Про захист прав споживачів». Рекомендуємо досліджуваному підприємству регулярно перевіряти наявність цінників на всіх товарах, організувати навчання персоналу щодо правильного розміщення цінників, впровадити процедури контролю якості та встановити систему штрафів для запобігання недбалості у розміщенні цінників. Оскільки підприємство нещодавно перейшло з Excel на автоматизовану систему BAS. Малий Бізнес, воно перебуває у перехідному періоді адаптації. Тому деякі можливості програми, наприклад, такі як автоматичне формування прайс-листів та розрахунок знижок, ще не впроваджені.

Оскільки підприємство часто використовує знижки для стимулювання продажів, рекомендуємо налаштувати механізм автоматичного надання знижок та дисконтних карток у програмі. Для оптимізації роботи з великим асортиментом товарів, яке є характерною особливістю для досліджуваного підприємства, рекомендуємо впровадити механізм автоматичного завантаження номенклатури із Excel у програму BAS. Малий Бізнес.

Програма BAS Малий бізнес забезпечує розширений функціонал звітності з продажу. Рекомендуємо впровадити на постійній основі використання звітів блоку CRM програми BAS Малий бізнес, що є важливою складовою успішного управління торговельною діяльністю підприємства.

У третьому розділі «*Контроль та аналіз операцій з товарами в оптичному магазині «PINK GLASSES»*» було встановлено:

1. На досліджуваному підприємстві не проводиться інвентаризація товарів, що може призвести до неузгодженості між обліковою та фактичною наявністю товарів, а також спричинити недостачі або крадіжки товарів на складі.

Рекомендовано проведення як на постійній основі регулярної, так і раптової інвентаризації з метою упередження випадків недостач або крадіжок товарно-матеріальних цінностей.

2. Не розроблені внутрішні положення та стандарти з обліку та контролю. Відсутність внутрішніх стандартів може призвести до неоднорідності в діяльності підприємства та недостатньої контрольованості процесів. Наприклад, без Положення про ціноутворення може виникнути ризик необґрунтованих та несистематизованих рекламних акцій, які можуть вплинути на фінансові результати та репутацію компанії.

Рекомендовано розробити та впровадити внутрішні положення та стандарти з обліку: Наказ про облікову політику та додатки до нього, зокрема, Положення про ціноутворення, у яких буде прописаний метод оцінки запасів, робочий план рахунків, а також порядок надання та алгоритм відображення знижок в обліку. Особливо важливо розробити положення з внутрішнього контролю, а саме: Положення про проведення внутрішньої інвентаризації.

На досліджуваному підприємстві не диференційовані ролі користувачів програмного забезпечення для основних користувачів бази даних: менеджерів, бухгалтерії та власника бізнесу, що може створювати ризики безпеки.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження можна зробити такі загальні висновки.

1. У сучасних умовах економічного розвитку питання обліку, аналізу та контролю руху товарів у роздрібній торгівлі набувають особливої актуальності. Це зумовлено необхідністю забезпечення ефективного управління товарними запасами, оптимізації витрат, зниження ризиків втрат та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Дослідження, проведене на прикладі оптичного магазину «PINK GLASSES», підтверджує значущість даної проблематики та надає рекомендації для її вирішення.

2. У процесі дослідження були визначені організаційні основи та поняття торговельної діяльності, що є ключовими для ефективного управління товарними запасами: проаналізовані визначення торговельної діяльності, надані різними нормативно-правовими документами та науковцями, у тому числі Г. Шершеневич, О. Буткевич. Розглянуті основні вимоги та ознаки здійснення торговельної діяльності.

Розглянуто підприємницьку (комерційну) та непідприємницьку (некомерційну) торговельну діяльність, що дозволило зрозуміти основні відмінності між цими двома видами діяльності. Підприємницька діяльність спрямована на отримання прибутку та характеризується систематичністю, самостійністю та економічною вигодою, тоді як непідприємницька діяльність не передбачає отримання прибутку та має соціальну або суспільну спрямованість. Також було класифіковано визначення оптової та роздрібною торгівлі у контексті критеріїв роздрібною торгівлі, враховуючи різні трактування цього поняття у нормативно-правових актах. Особливу увагу приділено ролі класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) у регулюванні оптової та роздрібною торгівлі. Виявлено, що КВЕД є важливим інструментом для систематизації та аналізу економічної діяльності підприємств, що займаються торгівлею. Вони допомагають визначити

основні напрямки діяльності підприємств, спрощують процес обліку та контролю товарних операцій.

Також було розглянуто різноманітні форми роздрібної торгівлі, що включають як традиційні форми (магазини, кіоски, ринки), так і сучасні (інтернет-магазини, мобільні додатки). Це дозволило зрозуміти, як роздрібні підприємства адаптуються до змін у споживчих вподобаннях та технологічному прогресі.

3. Торговельна діяльність вимагає чіткого розуміння структурних елементів, які впливають на облік і контроль товарів, що, в свою чергу, забезпечує правильне планування та виконання торгових операцій. Важливим аспектом стало вивчення класифікації та методів оцінки товарів, що дозволяють адекватно відображати їх вартість у фінансовій звітності, а також створювати умови для раціонального використання ресурсів підприємства.

Досліджуючи складність та суперечливість процесу визначення собівартості товарів у роздрібній торгівлі, встановлено, що нормативне регулювання цієї сфери залишається на недостатньому рівні, оскільки представлене несистематизованими галузевими рекомендаціями, більшість з яких втратили чинність або не відповідають останнім змінам у законодавстві. Підприємства змушені використовувати застарілі методичні рекомендації, що ускладнює адаптацію до сучасних умов ведення бізнесу, які потребують оновлення та вдосконалення. Правильне нормативне регулювання у сфері обліку та контролю товарів стало б ключовим для підвищення точності розрахунків собівартості та ефективного управління товарними запасами в роздрібній торгівлі.

4. У результаті аналізу обліку товарних запасів в оптичному магазині «PINK GLASSES» було встановлено, що загалом процес обліку відповідає вимогам чинного законодавства та ведеться з використанням раціональних підходів. Проте, було виявлено певні недоліки, зокрема, деякі документи ведуться лише в електронній формі, що може ускладнювати контроль за ними. З метою удосконалення системи обліку товарів на досліджуваному підприємстві, рекомендується впровадження систематичного огляду товарів та контролю розміщення цінників на вітринах, організація навчання персоналу щодо правильного розміщення цінників та контролю якості, а також використання технологій автоматизації для оптимізації облікових процесів. Крім того, перехід на повністю автоматизовану систему обліку BAS. Малий Бізнес потребує уваги та адаптації, оскільки деякі можливості цієї системи ще не повністю використовуються через перехідний період у впровадженні та адаптації нових функцій і можливостей.

5. Організаційно-економічна характеристика оптичного магазину «PINK GLASSES» показала, що підприємство функціонує в умовах нестабільного зовнішнього середовища, але демонструє стійке зростання. Особливості обліку руху товарних запасів на підприємстві були детально вивчені, враховуючи специфіку товарного асортименту та вимоги до обліку дорогоцінних матеріалів. Важливим аспектом стало виявлення недоліків в обліку руху товарів, таких як недостатній рівень автоматизації процесів обліку та контрольних процедур. Запропоновано основні напрямки вдосконалення, що включають впровадження сучасних інформаційних систем та посилення внутрішнього контролю.

6. Для підвищення ефективності діяльності досліджуваного підприємства нами були надані рекомендації із розробки стандартизованої системи внутрішнього контролю з чіткими процедурами для кожного етапу бізнес-процесу, визначення відповідальних осіб та їх належне навчання, включаючи ретельну оцінку постачальників, точний облік товарів, регулярну інвентаризацію, відстеження оборотів, контроль якості, оптимізацію запасів, моніторинг попиту, обробку рекламацій, впровадження заходів безпеки, відповідність законодавству та підготовку персоналу. Така система внутрішнього контролю забезпечить ефективну діяльність, якісне обслуговування клієнтів, уникнення фінансових втрат та збереження довіри клієнтів.

7. Аналіз ефективності господарювання в оптичного магазину «PINK GLASSES» свідчить, що управлінський персонал ефективно здійснює господарську діяльність. Про це свідчить, по-перше, зростання обсягу реалізації товарів у 2023 році порівняно із 2021 та 2022 роками та зниження ефекту операційного левериджу з 1,48 до 1,27. Все це свідчить про здатність керівництва адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та впроваджувати ефективні стратегії для підтримання та зростання обсягів продажів.

8. Використання в дослідженні інструментарію стратегічного аналізу, зокрема, побудова багатокутника конкурентоспроможності досліджуваного суб'єкта господарювання та матриці Бостонської консультативної групи, дозволяє керівництву «PINK GLASSES» ефективно розподілити ресурси та сформувані стратегії розвитку для кожної товарної групи, що забезпечить стійке зростання та фінансову стабільність компанії. Відповідно, побудована матриця БКГ дозволяє зробити наступні рекомендації для досліджуваного підприємства «PINK GLASSES»:

- зосередитись на інвестиціях у сонцезахисні окуляри, щоб збільшити їх частку ринку;
- підтримувати стабільні доходи, забезпечуючи підтримку та оптимізацію асортименту оправ офтальмологічних, лінз для окулярів та аксесуарів, оскільки ці групи приносять стабільний дохід;
- оцінити потенціал «диких кішок» шляхом проведення додаткового аналізу ринку контактних лінз та розчину для контактних лінз для визначення доцільності подальших інвестицій;
- розширити асортимент, інвестувавши в нові продукти та технології, які можуть збільшити конкурентоспроможність та ринкову частку.

Очікується подальше зростання ринку оптичних товарів, особливо у категоріях із високим темпом зростання, таких як сонцезахисні окуляри та контактні лінзи. Інвестиції у маркетинг та розширення асортименту можуть значно покращити ринкові позиції магазину «PINK GLASSES». Це може бути обумовлено різними факторами, включаючи зростання попиту на окуляри та контактні лінзи через збільшення кількості людей з порушеннями зору, технологічні інновації у виробництві оптичних товарів та зростання популярності таких продуктів, як сонцезахисні окуляри та тактичні окуляри.

Інвестування в нові продукти та технології дозволить «PINK GLASSES» не тільки розширити асортимент, але й залучити нових клієнтів та зміцнити свою ринкову позицію. Такі інновації зможуть задовольнити потреби сучасних

споживачів та допоможуть виділитися серед конкурентів, що сприятиме довгостроковому зростанню компанії. Наприклад, можна розширити асортимент еко-оправами, що виготовлені з екологічно чистих або перероблених матеріалів, які відповідають зростаючому попиту на екологічну продукцію; окуляри для водіїв – спеціальні окуляри з покриттям, що знижує відблиски від фар автомобілів, особливо корисні для нічних поїздок; фотохромні лінзи, які змінюють колір залежно від освітлення, автоматично затемнюються на сонці і знову стають прозорими в приміщенні; та ін.

Вважаємо, що впровадження запропонованих рекомендацій у практику господарювання в оптичному магазині «PINK GLASSES» дозволить підвищити ефективність діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання.

АНОТАЦІЯ

Ізмайловський Д.М. «Облік, аналіз та контроль руху товарів в роздрібній торгівлі (на прикладі оптичного магазину «PINK GLASSES»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються організаційні основи та поняття торговельної діяльності; розглянуто визначення, класифікацію та методи оцінки товарів; досліджено проблемні питання обліку та контролю товарів в сучасних умовах.

Проведено аналіз безбитковості діяльності та ефективності управління продуктивним портфелем в оптичному магазині «PINK GLASSES». У практичній частині роботи розглянуто особливості обліку руху товарних запасів на досліджуваному підприємстві; встановлено недоліки та основні напрямки вдосконалення обліку руху товарів.

Запропоновано рекомендації за результатами проведеного аналізу, а також напрямки покращення системи внутрішнього контролю в оптичному магазині «PINK GLASSES».

Ключові слова: роздрібна торгівля, товарні запаси, облік, оцінка, внутрішній контроль, карта стратегічних груп; матриця BCG

ANNOTATION

Izmailovsky D.M. «Accounting, analysis and control of goods movement in retail trade (using the example of the optical store «PINK GLASSES»)».

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and taxation» Odesa National Economic University. – Odesa, 2024.

The work considers the organizational foundations and concepts of trading activities; the definition, classification and methods of valuation of goods are considered; problematic issues of accounting and control of goods in modern conditions are investigated.

An analysis of the break-even point and efficiency of product portfolio management in the optical store «PINK GLASSES» is carried out. The practical part of the work considers the peculiarities of accounting for the movement of inventories at the researched enterprise; the shortcomings and main directions for improving the accounting for the movement of goods are identified.

Recommendations based on the results of the analysis, as well as directions for improving the internal control system in the optical store «PINK GLASSES» are proposed.

Keywords: retail trade, inventory, accounting, valuation, internal control, strategic groups map; BCG matrix